

Kotihoito ei saa eikä voi korvata henkilökohtaista apua – vammainen ihmisen itsenäinen aktiivinen elämä vaakalaudalla

Vammaispalvelulain muutoksen jälkeen Invalidiliittoon on tullut runsaasti yhteydenottoja, jotka liittyvät henkilökohtaisen avun saamisen vaikeutumiseen tai poistumiseen. Enenevässä määrin kyse on tilanteista, joissa henkilökohtainen apu on korvattu kotihoidolla tai kotipalvelulla.

Henkilökohtainen apu on osa perustuslain mukaista välttämätöntä huolenpitoa ihmisarvoisen elämän varmistamiseksi. Henkilökohtaista apua käyttävä vammaisen henkilö käyttää tätä subjektiivista oikeuttaan kotona ja kodin ulkopuolella tavanomaisen elämän aktiviteetteihin. Myös YK:n vammaisyleissopimuksen mukaan vammaisten itsenäisen elämän ja osallisuuden turvaamiseen kuuluu nimenomaisesti muun muassa henkilökohtainen apu.

Invalidiliiton saamista yhteydenotoista käy ilmi, että henkilökohtaisen avun tilalle tarjotaan kotihoitoa, kotipalvelua tai muuta sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. Yhteydenotoissa toistui kokemus siitä, että palvelumuutokset heikentävät mahdollisuuksia elää omannäköistä elämää ja osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Invalidiliitto korostaa, että kotihoito ja henkilökohtainen apu eivät ole keskenään vaihdettavia palveluja, vaan niillä vastataan erilaisiin tarpeisiin. Vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua on järjestettävä silloin, kun sen edellytykset täyttyvät.

Palvelujen menettämisen pelko lisää ahdistusta

Myös Invalidiliiton tutkimuksiin (esim. Osallisuusbarometri 2025) vastanneet kertovat, että kotihoidon palveluja on myönnetty tai ehdotettu henkilökohtaisen avun tilalle. Vastaukset kertovat arkielämän kaventumisesta, valitusprosessien työläydestä ja siitä, ettei uskalleta hakea tarvittavia palveluja sen pelossa, että jo myönnettyt palvelut tai avustajatunnit otetaan pois. Palveluiden menettämisen pelossa yhteyden ottamista sosiaalityöntekijään vältellään, sosiaalisista kanssakäymisistä vetäydytään, yksinäisyys lisääntyy ja riski syrjäytymisestä kasvaa merkittävästi.

Tiedossa on tilanteita, joissa asiakkaalle on tehty uuden vammaispalvelulain mukainen palvelutarpeen arviointi ja päätökset ilman, että asiakas itse olisi ollut aloitteellinen. Invalidiliitto katsoo, että menettely on vastoin hallintolaissa säädettyä luottamuksensuojaperiaatetta. Hallintolain mukaan viranomaistoimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia eikä edellä kuvattu mielivaltainen menettely toteuta lain henkeä.

Palvelusuunnitelmiin on voitu kirjata, että henkilökohtaisen avun tunnit suositellaan käytettävän arkipäivinä kello 8–18 välisenä aikana. Tämä on jyrkästi vastoin henkilökohtaisen avun alkuperäistä ajatusta ja estää vammaista henkilöä olemasta yhdenvertaisesti osallinen yhteiskunnassa.

Vammaispalvelulakia sovellettava täsmällisesti

Invalidiliitto muistuttaa, että vammaispalvelulakia tulee soveltaa hyvinvointialueilla täsmällisesti ja vammaisten ihmisten yksilölliset tarpeet huomioiden. Sekä vammaispalvelulain soveltamisohjeita että yksilöllisiä päätöksiä tehtäessä tulee arvioida niiden vaikutukset vammaisen ihmisen elämään sekä yhdenvertaisuuden ja oikeuksien toteutumiseen.

Sosiaalihuoltolaki on aiemminkin ollut ensisijainen suhteessa vammaispalvelulakiin. Ensisijaisuutta näytetään kuitenkin nyt tulkittavan aiempaa jyrkemmin. Ensisijaisuus ei saa merkitä sitä, että hyvinvointialueilla säästösyistä puretaan voimassa olevia vammaispalvelupäätöksiä ja siirretään asiakkaita sosiaalihuoltolain piiriin, vaikka olosuhteissa ja toimintakyvyssä ei olisi tapahtunut muutoksia. Myöskään määräaikaisten palvelupäätösten umpeutuessa palveluita ei saa heikentää siirtämällä asiakkaita keinotekoisesti sosiaalihuoltolain piiriin.

Vammaispalveluiden toimivuus ja sopivuus yksilöllisiin tarpeisiin ja elämäntilanteisiin turvaa vammaisten henkilöiden perusoikeudet. Invalidiliitto muistuttaa, että:

- vammaisen asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa ja palvelupäätöksissä tulee ottaa kokonaisvaltaisesti huomioon lainsäädäntö, ihmisoikeusvelvoitteet ja oikeuskäytäntö
- hyvinvointialueen on tarjottava kaikki vammaispalvelulainsäädännössä mainitut tavat toteuttaa henkilökohtaista apua.
- soveltamisohjeita laadittaessa on varmistettava, etteivät ne ole ristiriidassa lain kanssa
- vammaisneuvostojen ja vammaisjärjestöjen kanssa on neuvoteltava YK:n vammaisyleissopimuksen ja hyvinvointialuelain edellyttämällä tavalla

Lue lisää:

[Päättäjien näkemykset kaukana vammaisten ihmisten arjesta | Invalidiliitto](#) (12.6.2026)

[Invalidiliitto huolissaan vammaispalvelulain toimeenpanosta hyvinvointialueilla | Invalidiliitto](#) (24.2.2025)